

SOLVEIGA ČEIRANE

Rīgas Pedagoģijas un izglītības vadības akadēmija
Rīgas Stradiņa universitāte
solveiga18@inbox.lv

Divskaņu uztveres īpatnības bērnu un pieaugušo respondentu grupā

Pētījumā aplūkotas latviešu valodas divskaņu *ie, iu, ei, eu, ai, au, oi, ou, ui, uo* auditīvās jeb uztverei būtiskās īpašības. Tā kā svarīgākā informācija par divskaņu artikulāciju ietverta abu komponentu formantu pārejās, kā arī pirmā komponenta sākuma daļā un otrā komponenta beigās, tad tika veikti divi eksperimenti ar mērķi noskaidrot šo segmentu nozīmi latviešu valodas divskaņu atpazīšanā.

Latviešu valodas divskaņu auditīvās īpašības līdz šim ir pētītas tikai vienā bakalaura darbā, dalot divskani 3 daļās un izgriežot vai nu sākuma un beigu 2/3 no divskaņa vai vidusdaļā – 1/3 no divskaņa ilguma.

Šajā pētījumā uztveres eksperimentos piedalījās 25 respondenti pieaugušie un 8 bērni, kuru dzimtā valoda ir latviešu valoda. Bērni bija vecumā no 6 līdz 12 gadiem. Pirmo reizi latviešu valodā salīdzinātas bērnu un pieaugušo uztveres īpašības.

Eksperimentos izmantoti dabiskas izrunas ieraksti ar izolētiem divskaņiem, kuri pēc tam rediģēti, izmantojot datorprogrammu *Praat*. Pirmajā eksperimentā pārbaudīta pirmā komponenta sākuma daļas un otrā komponenta beigu daļas nozīme divskaņu atpazīšanā, respektīvi, vienlaicīgi nogriežot divskaņa sākuma un beigu daļas stabilo posmu, bet saglabājot formantu pārejas. Otrs eksperiments tika veikts, lai pārbaudītu formantu pāreju lomu latviešu valodas divskaņu atpazīšanā. Stimuli izveidoti, saglabājot abu komponentu segmenta garumu, bet formantu pārejas nolīdzinot.

Gaidāms, ka formantu pāreju nozīme divskaņu uztverē būs svarīga, jo divskaņu formantu frekvences vērtību maiņas, kas atspoguļo pārejas no sākuma komponentiem uz beigu komponentiem, aizņem vairāk ne kā pusi no katra divskaņa ilguma, un pēc akustiskajiem datiem formantu pārejas un to virziens ir būtiskākā divskaņu pazīme (Grigorjevs 2014).